

Forelesning nr.3 INF 1411

Elektroniske systemer

Parallelle og parallell-serielle kretser
Kirchhoffs strømlov

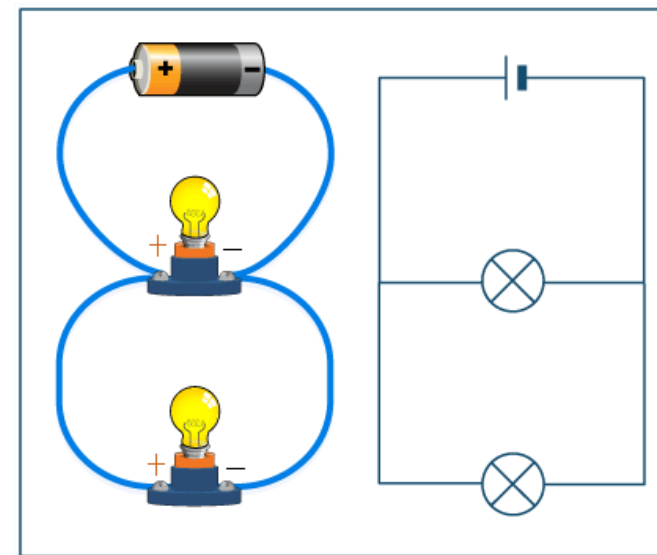
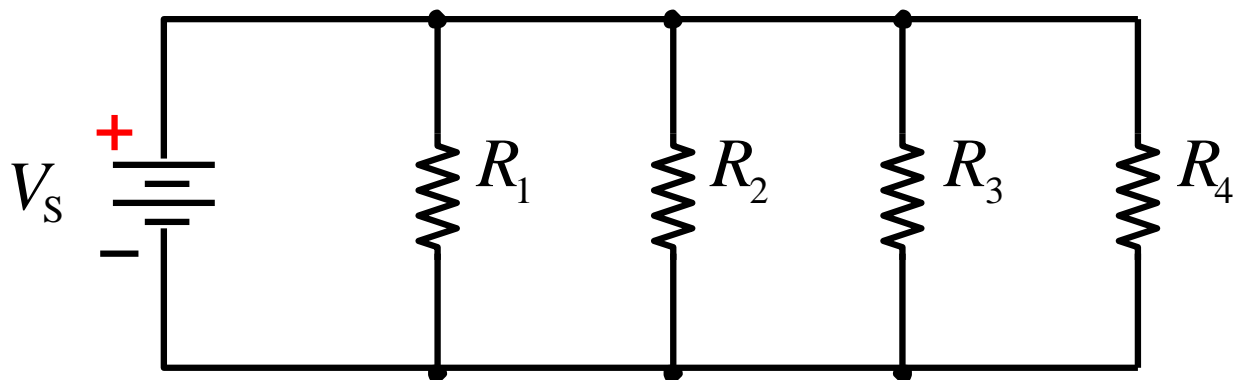

Dagens temaer

- Parallelle kretser
- Kretser med parallelle og serielle stier
- Effekt i parallelle kretser
- Kirchhoffs strømlov
- Temaene hentes fra Kapittel 5.1-5.7 og 6.1-6.5

Parallellkrets

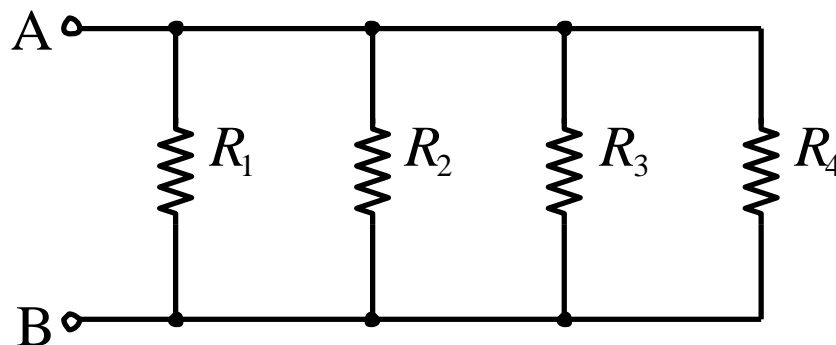
- En krets kalles *parallel* hvis den har mer enn én strømvei mellom terminalene på en spenningskilde

- Alle elementene har samme spenning over seg

Resistorer i parallell

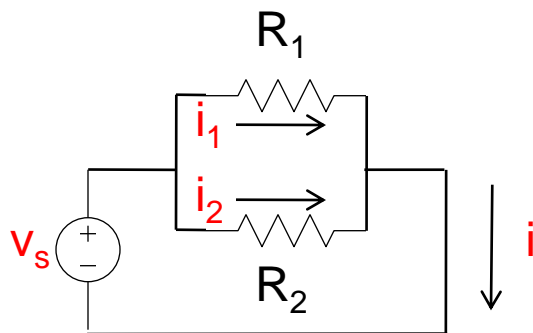
- Resistorer er koblet i *parallell* hvis endepunktene er koblet sammen i det samme nodeparet

- En krets kan også ha resistorer som *lokalt sett* er parallelle (eventuelt serielle)

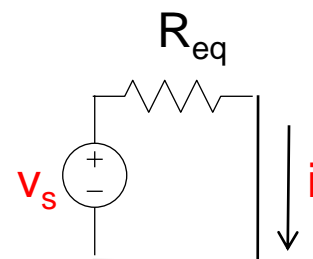
Ekvivalent parallellmotstand

- Ønsker å finne samlet motstand R_{eq} uttrykt ved R_1 og R_2
- Hvis R_{eq} skal være lik R_1 og R_2 i parallell, må spenningen over R_{eq} være lik spenningen over R_1 og R_2

$$i = i_1 + i_2 \wedge i_1 = \frac{V_s}{R_1} \wedge i_2 = \frac{V_s}{R_2}$$

$$i = \frac{V_s}{R_1} + \frac{V_s}{R_2} = V_s \left(\frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} \right)$$

$$i = \frac{V_s}{R_{eq}} = V_s \left(\frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} \right) \Rightarrow$$

$$\frac{1}{R_{eq}} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} \Rightarrow R_{eq} = \frac{R_1 R_2}{R_1 + R_2}$$

Samlet resistans i en parallellkrets

- Den samlede *resistansen* R_T i en parallellkrets med n resistorer er lik summen av den *inverse* av resistansen til hvert enkelt element

$$\frac{1}{R_T} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} + \cdots + \frac{1}{R_n}$$

- Konduktansen* til en parallellkrets er lik summen av konduktansen til enkeltelementene:

$$G_T = G_1 + G_2 + \cdots + G_n$$

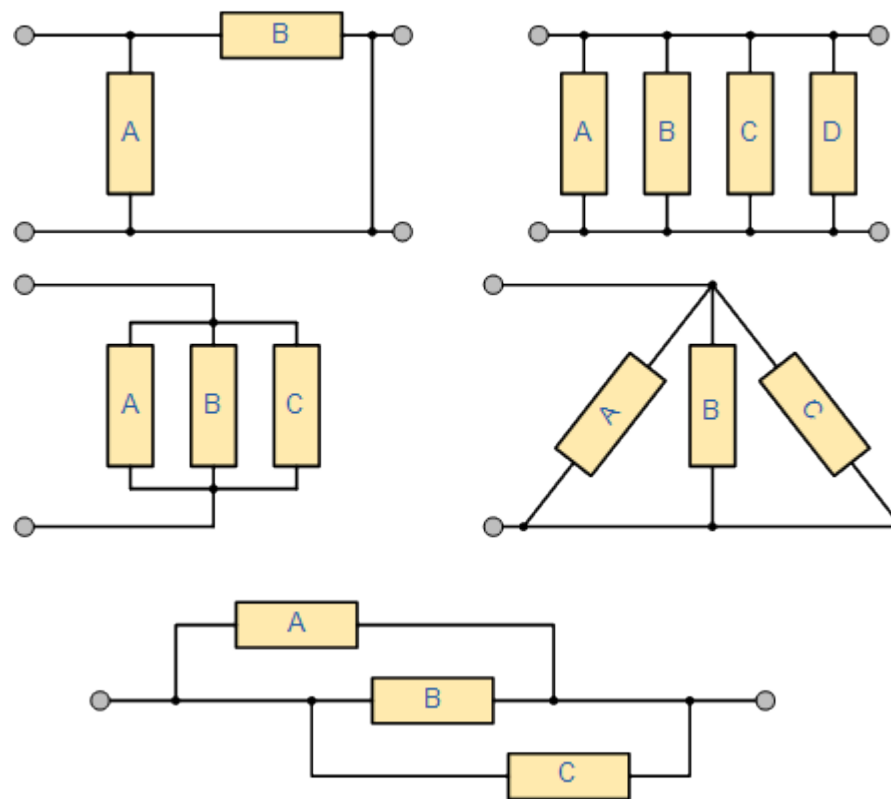
Samlet resistans i en parallellkrets (forts)

- Hvis alle n resistorer har samme Ohm-verdi R blir den totale resistansen i en parallellkobling

$$R_T = \frac{R}{n}$$

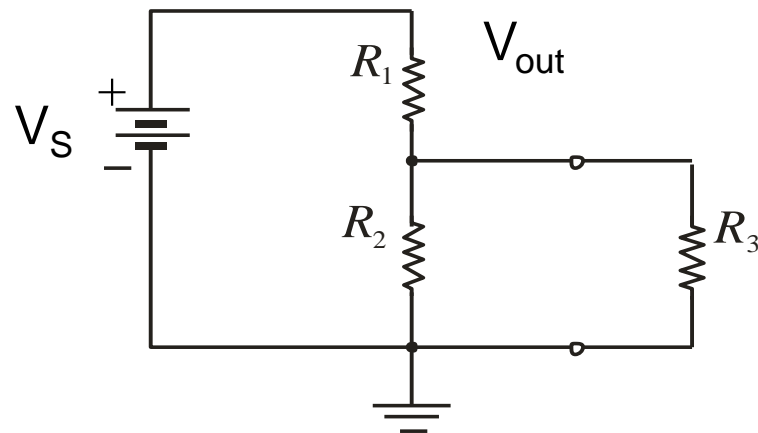
- Notasjonen for resistorer i parallell er

$$R_n || R_m$$

Spenningsdeler med lastmotstand

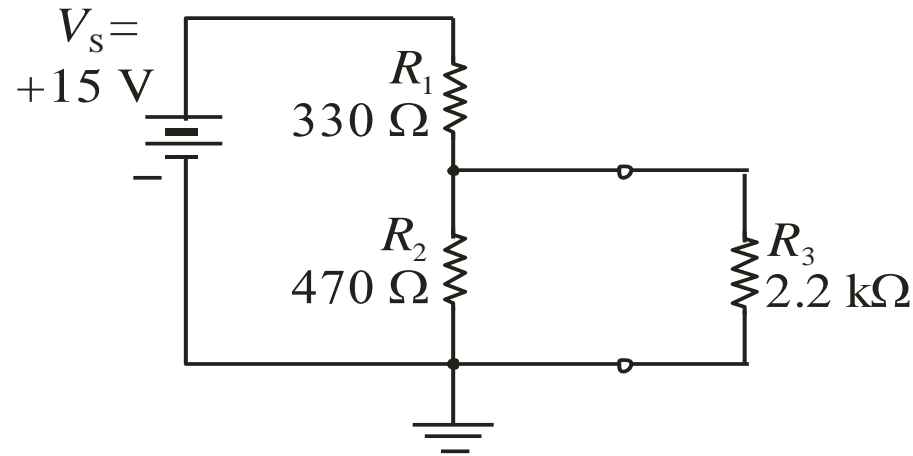
- Hvis en spenningsdeler brukes som forsyningsspenning til f.eks en resistor, vil spenningen synke

- Spenningen V_{out} er nå $V_{out} = \frac{R_2 || R_3}{R_1 + R_2 || R_3} V_S$
- Siden $R_2 || R_3 < R_2$, så synker V_{out}

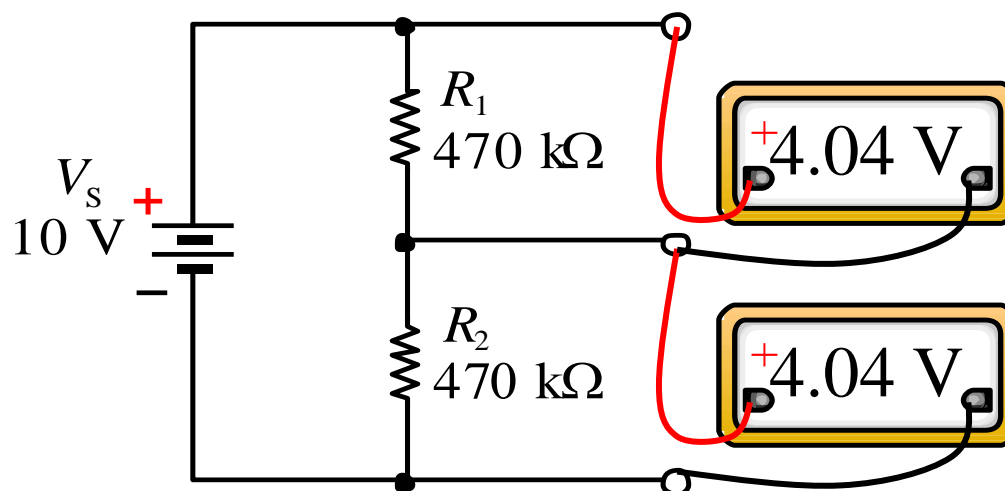
Eksempel

- **Uten R_3** er $V_{out} = V_s \frac{R_2}{R_1 + R_2} = 15\text{v} \frac{470}{330 + 470} \Omega = 8,81\text{v}$
- **Med R_3** er $V_{out} = V_s \frac{R_2 || R_3}{R_1 + R_2 || R_3} = 15\text{v} \frac{470 || 2200}{330 + 470 || 2200} \Omega = 15\text{v} \frac{387}{330 + 387} \Omega = 8,10\text{v}$

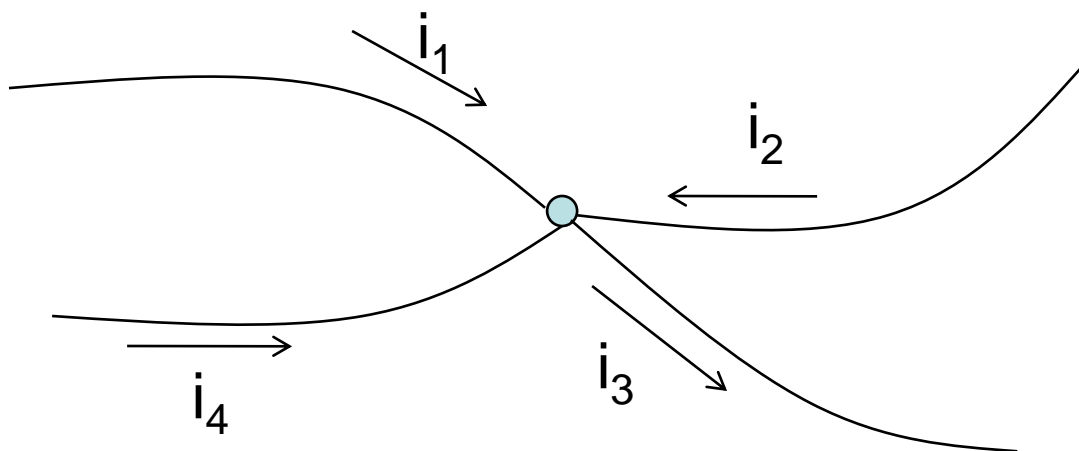
Påvirkning av spenningmåling

- Et voltmeter kobles i parallell med elementet som det skal måles spenning over, vil introdusere en parallellmotstand
- Her måles spenningen med **ett** voltmeter enten over R_1 eller over R_2
- Hva skjer hvis det brukes **to** voltmetre samtidig?

Kirchhoffs strømlov (KCL)

- ”Den algebraiske summen av alle strømmene som går inn mot (eller ut av) en node, er lik 0”
  - Strøm kan verken oppstå, lagres eller forsvinne i en node.

$$i_1 + i_2 + (-i_3) + i_4 = 0$$

$$(-i_1) + (-i_2) + i_3 + (-i_4) = 0$$

Kirchhoffs strømlov (KCL) forts.

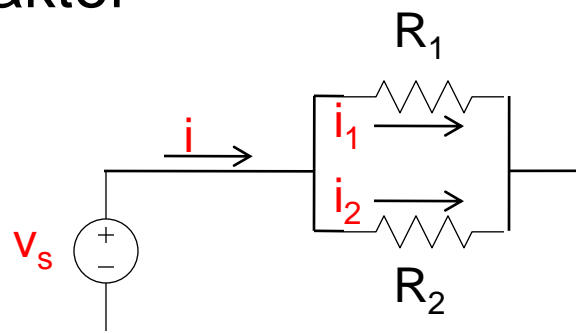
- Det generelle tilfellet er gitt av

$$\sum_{n=1}^N i_n = 0$$

- Forutsetningen er at alle pilene ENTEN peker inn mot noden ELLER ut av noden.
- Hvis noen peker inn og andre ut, velger man retning, og multipliserer strømmene som avviker med -1

Strømdivisjon

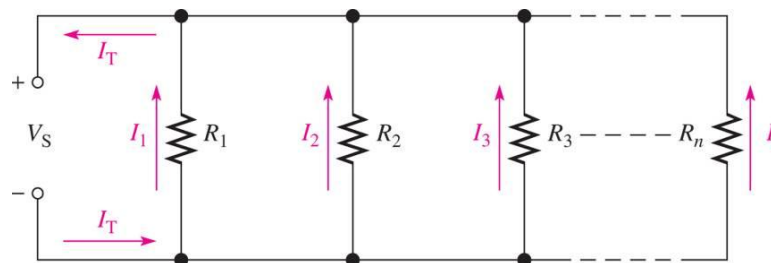
- Ofte ønsker man å kunne skalere (dividere) en strøm med en konstant faktor

$$i_1 = \frac{v_s}{R_1} = \frac{i(R_1 \parallel R_2)}{R_1} \Rightarrow i_1 = i \frac{R_1 R_2}{R_1(R_1 + R_2)} = i \frac{R_2}{R_1 + R_2}$$
$$i_2 = \frac{v_s}{R_2} = \frac{i(R_1 \parallel R_2)}{R_2} \Rightarrow i_2 = i \frac{R_1 R_2}{R_2(R_1 + R_2)} = i \frac{R_1}{R_1 + R_2}$$

Strømdivisjon (forts)

- Uttrykket for strømdivisjon kan generaliseres til å gjelde n parallellkoblede grener

- Strømmen I_x gjennom én gren er gitt av

$$V_S = I_x R_x \Rightarrow I_x = \frac{V_S}{R_x}$$

- Samtidig er V_S gitt av den totale strømmen I_T ganget med den totale resistansen R_T

$$I_x = \frac{V_S}{R_x} = \frac{I_T R_T}{R_x} = \left(\frac{R_T}{R_x} \right) I_T$$

Effekt i parallellkretser

- Den totale effekten P_T for n resistorer i parallell er gitt av

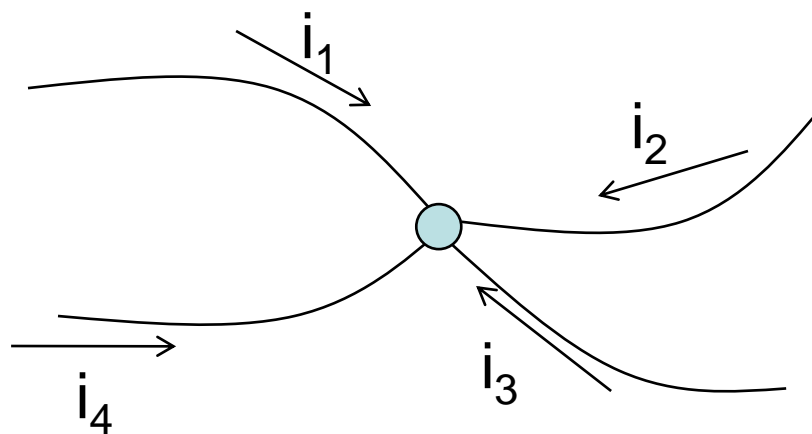
$$P_T = P_1 + P_2 + \cdots + P_n$$

- Uttrykt ved strøm, spenning og resistans kan effekten videre skrives som

$$P_T = V_S I_T = I_T^2 R_T = \frac{V_S^2}{R_T}$$

Spørsmål

- Finn verdien til i_1 når $i_2=2A$, $i_3=-3A$ og $i_4=0,5A$

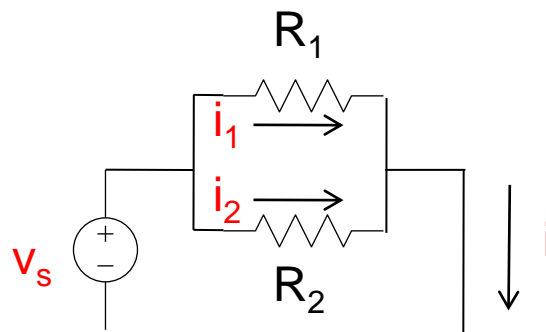

- Hvis strømretningene som vist på bildet er korrekte, hvilke verdier har da i_1 , i_2 , i_3 og i_4 ?

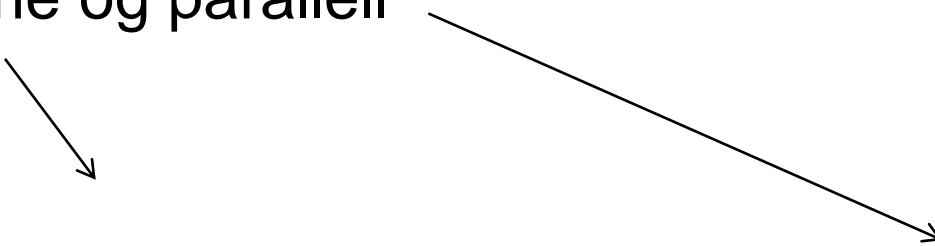
Spørsmål

- Finn V_s når $R_1 = 5\ \Omega$, $R_2 = 5\ \Omega$ og $i = 2\text{A}$
- Finn R_1 når $R_2 = 5\ \Omega$, $V_s = 5\text{V}$ og $i = 4\text{A}$
- Finn i_2 når $R_1 = 10\ \Omega$, $V_s = 4\text{V}$ og $i = 2\text{A}$

Seriell-parallellkretser

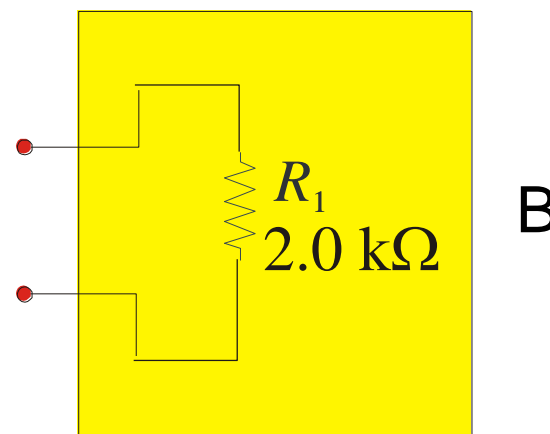
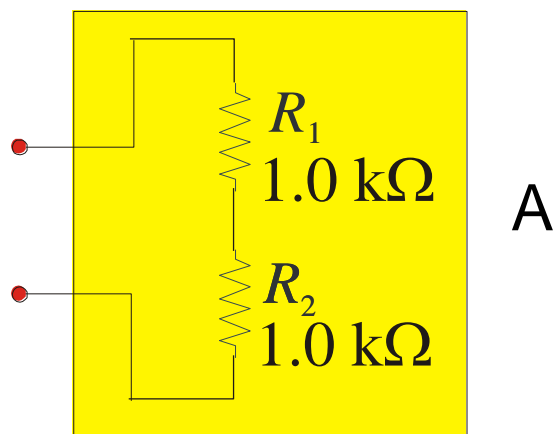
- De fleste kretser er en blanding av serie- og parallell-koblede elementer
- Man ønsker som regel å bruke færrest mulig komponenter
- For å forenkle må man identifisere hvilke elementer som er i serie og i parallell, og benytte formlene for resistorer i hhv serie og parallell

$$R_S = R_1 + R_2 + \dots + R_n$$

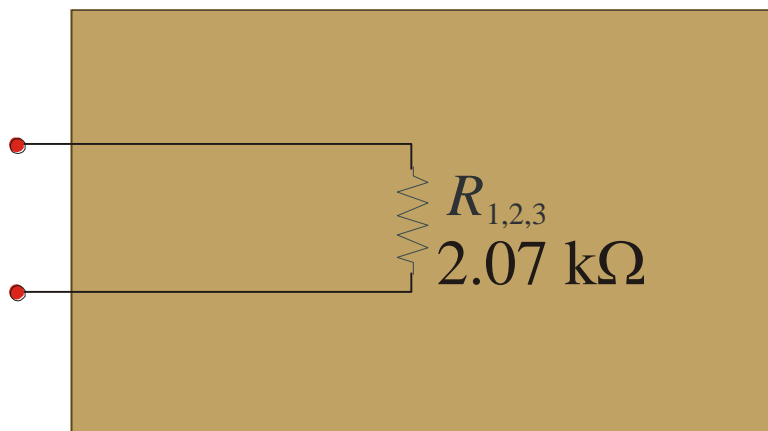
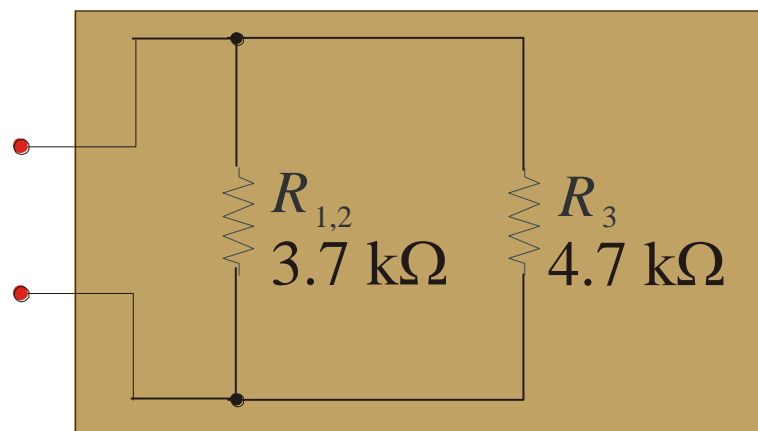
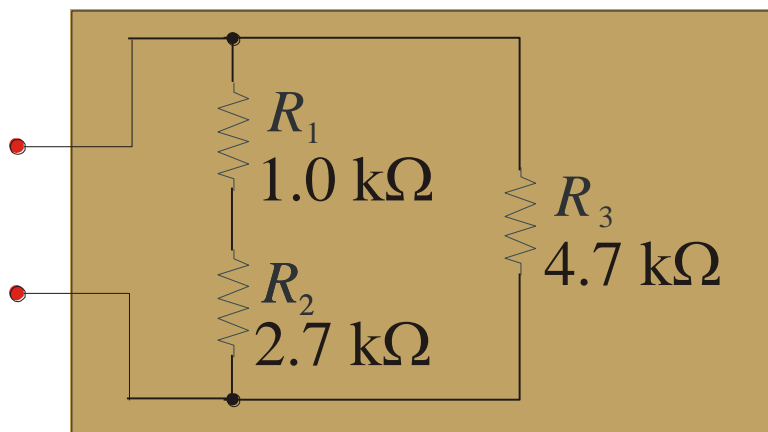
$$\frac{1}{R_P} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} + \dots + \frac{1}{R_n}$$

Seriell-parallellkretser (forts)

- Kretser kalles *ekvivalente* hvis de har de samme elektriske egenskapene mellom et nodepar
- Sett fra «utsiden» har krets A og B de samme elektrisk egenskapene (i dette tilfellet samme resistans)

Seriell-parallellkretser (forts)

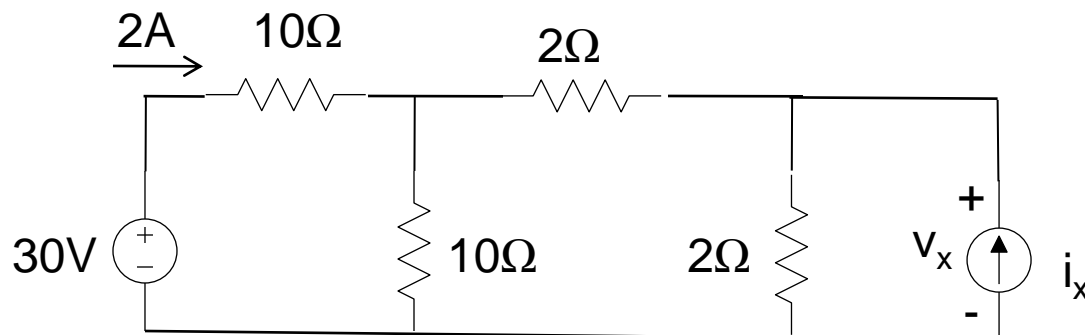
- Målt mellom de røde terminalene er det ikke mulig å avgjøre hva som er forskjellen mellom disse kretsene

Analyse av seriell-parallelle kretser

- Ved analyse og design må man ofte finne strømmer og spenninger i noder og grener av en krets, og gjennom seriell- og parallellkoblede elementer
- Ukjente strømmer og spenninger kan være avhengige av andre strømmer og spenninger i kretsen
- Ved å bruke KVL, KCL og Ohms lov kan man i mange tilfeller finne de ukjente strømmene og spenningene

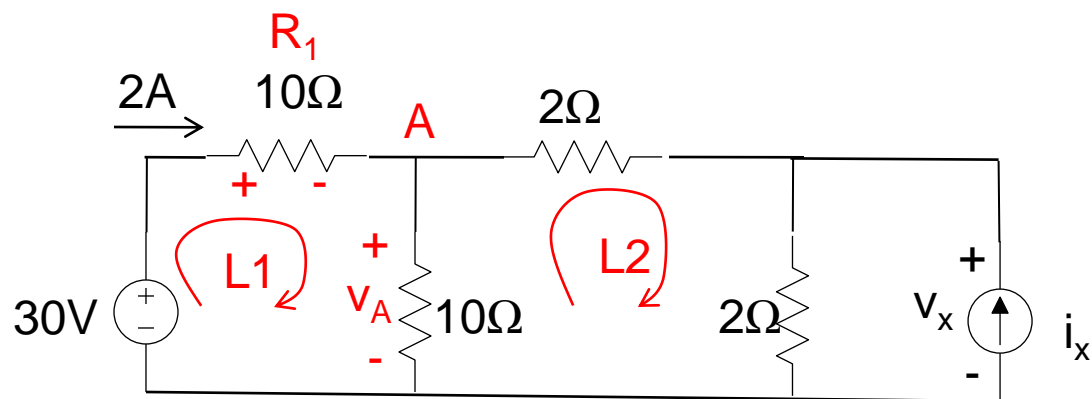
Eksempel

- Finn spenningen v_x i kretsen under

- Forberedelse:* Sett navn på "relevante" noder, løkker, strømmer, spenninger og elementer (iterativ prosess)

Eksempel forts

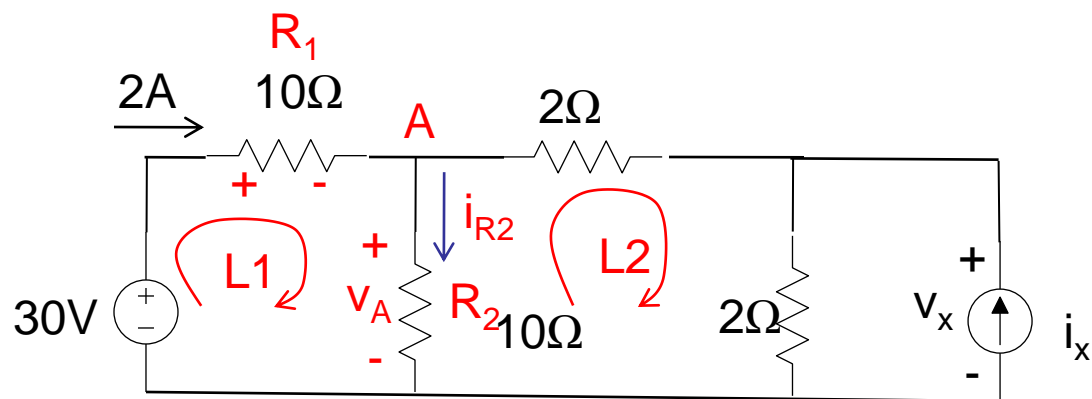
- *Steg 1:* Finn v_A ved å bruke KVL på løkke L1:

$$-30v + v_{R1} + v_A = 0 \Rightarrow$$

$$-30v + 10\Omega \times 2A + v_A = 0 \Rightarrow$$

$$v_A = 10v$$

Eksempel forts

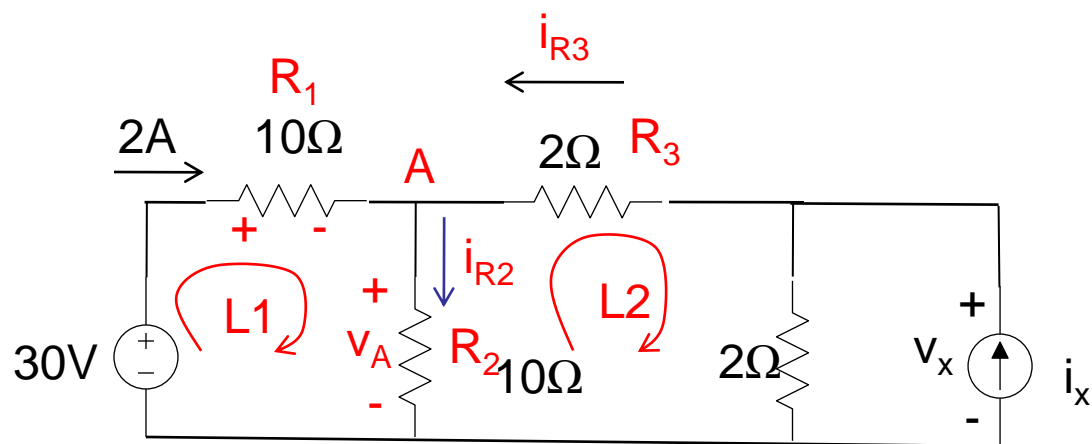

- *Steg 3:* Finn i_{R2} ved å bruke Ohms lov:

$$i_{R2} = \frac{10v}{10\Omega} = 1A$$

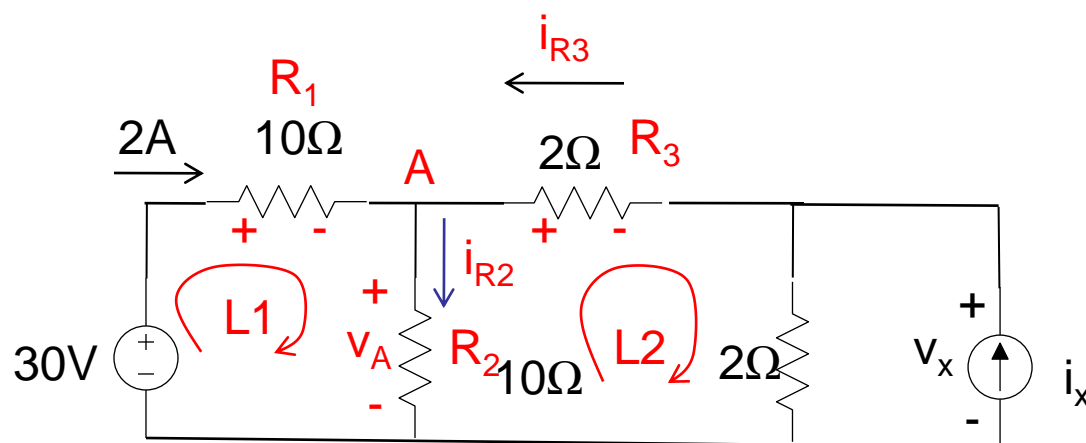
Eksempel forts

- *Steg 4:* Bruk KCL mot node A

$$2A + i_{R3} = i_{R2} \Rightarrow i_{R3} = 1A - 2A = -1A$$

Eksempel forts

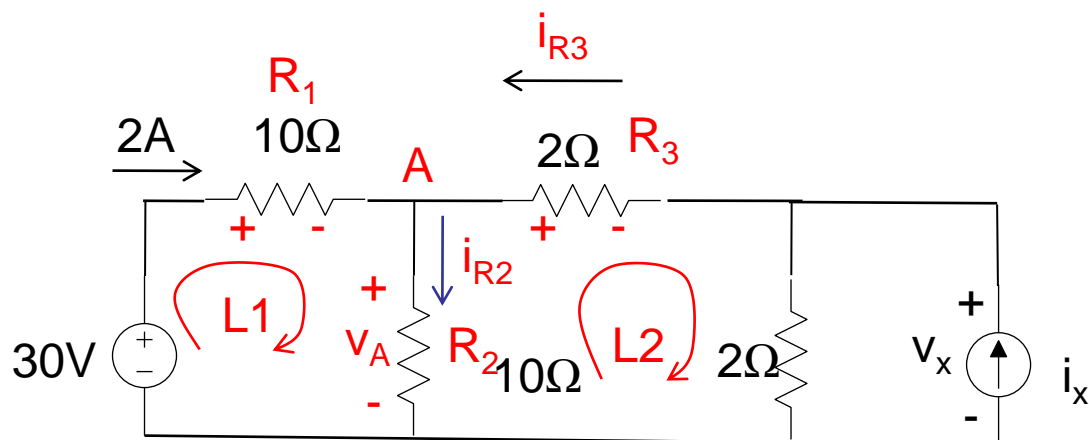
- *Steg 5:* Bruk KVL på løkke L2

$$-v_A + v_{R3} + v_x = 0$$

- Bruker Ohms lov for å finne V_{R3} som da gir

$$-10v + 2\Omega \times 1A + v_x = 0 \Rightarrow v_x = 8v$$

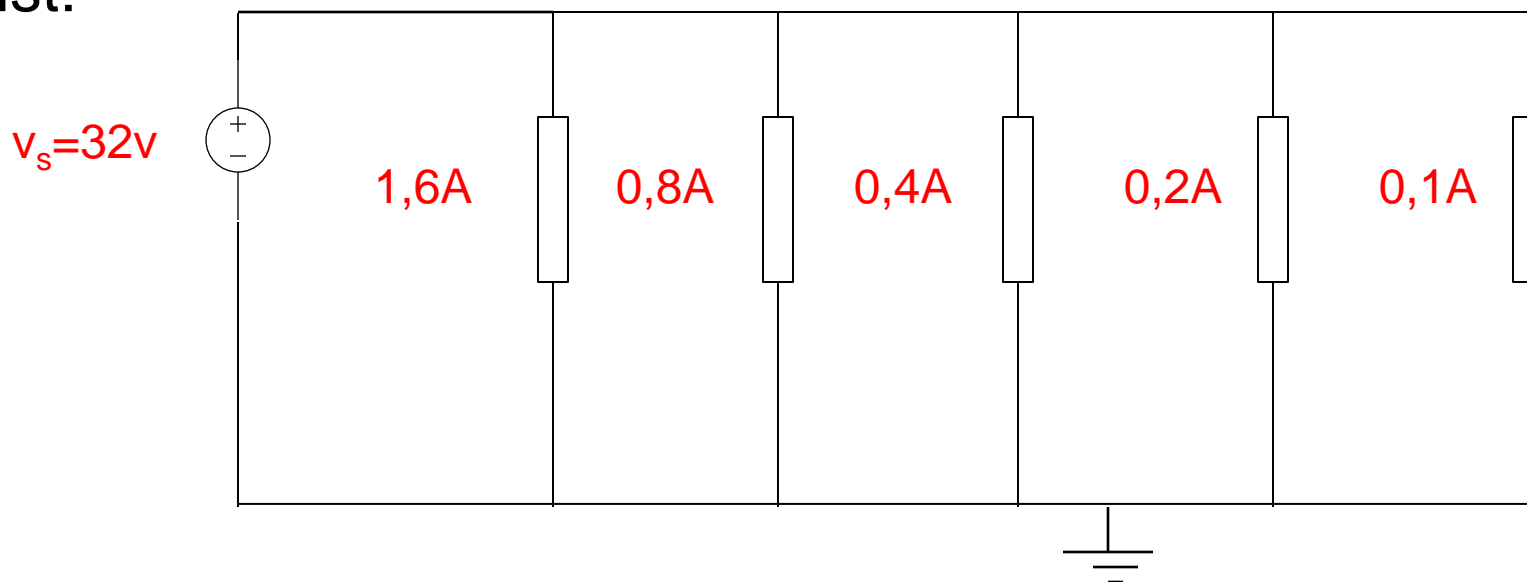
Eksempel forts

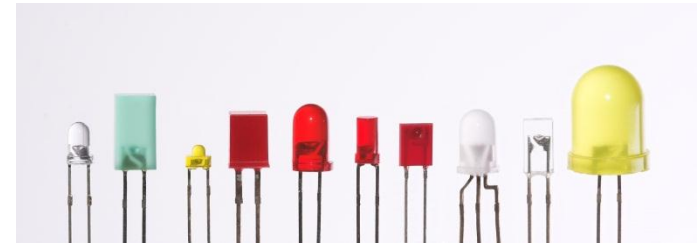
- Vi fant den ukjente spenningen ved bruk av KVL, KCL og Ohms lov
- Det finnes mer systematiske metoder (node og mesh-analyse, superposisjon)
- For større kretser brukes simuleringsverktøy, f.eks LtSPICE

Nøtt til neste gang

- Gitt en krets som skal brukes til å lage 5 ulike strømmer slik vist:

- Hvis du bare har én motstandsstørrelse tilgjengelig, hvor stor må denne være for at du skal klare deg med så få motstander som mulig?

Oppsummeringsspørsmål

Spørsmål fra forelesningene 2 og 3

Spørsmål 1

Om effekt

- a) Effekt kan være både positiv og negativ
- b) Effekt kan bare være positiv
- c) Effekt kan bare være negativ
- d) Effekt angis uten fortegn

Spørsmål 2

Energitap pga resistans gjør at energien til elektronene går over til

- a) Varme
- b) Lys
- c) Overføringstap
- d) Alle fenomenene over

Spørsmål 3

En seriell krets kjennetegnes ved at

- a) Den har kun én kilde
- b) Den har kun ett element
- c) Bare én felles løkke som strømmen går igjennom
- d) Minst en felles løkke som strømmen går igjennom

Spørsmål 4

Den totale motstanden i en resistiv seriell krets finnes ved å

- a) Multiplisere resistansene til hver enkelt resistor
- b) Addere resistansene til hver enkelt resistor
- c) Addere resistansene til hver enkelt resistor og kilden(e)
- d) Multiplisere resistansene til hver enkelt resistor og spenningskilden

Spørsmål 5

Ved å koble sammen flere spenningskilder i serie får man

- a) Økt spenning
- b) Økt konduktans
- c) Økt strøm
- d) Redusert resistans

Spørsmål 6

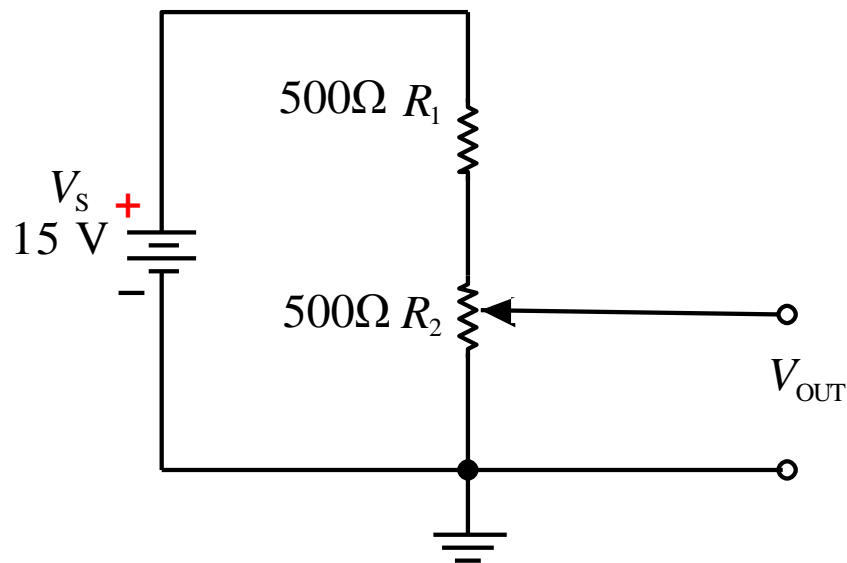
En parallellkrets kjennetegnes ved at

- a) Den har kun en strømkilde
- b) Det finnes kun en strømvei mellom terminalene på spenningskilden
- c) Alle elementene har samme spenning over terminalene
- d) Den har kun én spenningskilde

Spørsmål 7

Hva er den minste og største verdien V_{out} kan ha?

- a) Minste verdi=0v, største=12.5v
- b) Minste verdi=0v, største=7.5v
- c) Minste verdi=5v, største=7.5v
- d) Minste verdi=2.5v, største=15v

Spørsmål 8

For parallellkoblede resistanser er

- a) den totale konduktansen lik summen av enkeltkonduktansene
- b) den totale resistansen lik summen av enkeltresistansene
- c) den totale resistansen større enn den minste enkeltresistansen
- d) den totale resistansen større enn den største enkeltresistansen

Spørsmål 9

Kirchhoffs strømlov sier at

- a) Summen av strømmene rundt en lukket sti er 0
- b) Den algebraiske summen av strømmene inn mot en node er 0
- c) Den algebraiske summen av spenningene i en node er 0
- d) Summen av resistansene til elementer i en lukket sti er 0

Spørsmål 10

To kretser er ekvivalente hvis

- a) De inneholder samme antall elementer
- b) Samme antallet strøm- og spenningskilder
- c) Oppbyggingen internt i de to kretsene er identiske
- d) De elektriske egenskapene mellom et nodepar er identiske